

ΣΤΕ 2345/2014 [Κατεδάφιση ρυμοτομημένου κτίσματος μη χαρακτηρισθέντος ως μνημείου]

Περίληψη

-Εφόσον οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν ενόψει της υπουργικής απόφασης, που ενέκρινε την κατεδάφιση του επίδικου κτηρίου σύμφωνα με τα άρθρα 6 παρ. 10 και 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002, είναι, απορριπτέος, ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, ο λόγος ακυρώσεως, ότι δεν προηγήθηκε η απαιτούμενη έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού.

-Δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού για επεμβάσεις επί ακινήτων τα οποία δεν αποτελούν αρχαία εκ του νόμου ούτε έχουν χαρακτηριστεί νεώτερα μνημεία με σχετική διοικητική πράξη, λόγω μη συνδρομής των προς τούτο αναγκαίων προϋποθέσεων.

-Ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ότι «είναι άκυρη η απαλλοτρίωση» του επίδικου ακινήτου είναι απορριπτέος διότι στρέφεται απαραδέκτως κατά της ανωτέρω πράξεως εγκρίσεως του ρυμοτομικού σχεδίου, κατά πράξεως δηλαδή που ούτε προσβάλλεται ρητώς ούτε θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλομένη.

Πρόεδρος: Αγγ. Θεοφιλοπούλου

Εισηγητής: Ολ. Παπαδοπούλου

Δικηγόροι: Πελαγία Ζαχαριουδάκη

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις ζητείται η ακύρωση της 11126/5.12.2006 απόφασης του Διευθυντή Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου Ηρακλείου, με την οποία εγκρίθηκε η κατεδάφιση κτίσματος κειμένου στη συμβολή των οδών Γρεβενών και Π. Πρεβελάκη στο Ηράκλειο Κρήτης, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις που αναγράφονται στην απόφαση αυτή. Με την δεύτερη αίτηση δε ζητείται η ακύρωση 25/19.1.2007 πράξεως της Διεύθυνσης Πολεοδομικών Λειτουργιών του εν λόγω Δήμου, με την οποία χορηγήθηκε άδεια οικοδομής για την κατεδάφιση του επίδικου κτίσματος.
3. Επειδή, η υπόθεση παραπέμφθηκε στην επταμελή σύνθεση με την 754/2014 απόφαση του Δικαστηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), λόγω σπουδαιότητας.
4. Επειδή, νομίμως συζητήθηκε η υπόθεση καίτοι δεν παρέστη ο αιτών, εφόσον,

- όπως προκύπτει από το οικείο αποδεικτικό, αντίγραφο της προαναφερθείσης παραπεμπτικής αποφάσεως του Δικαστηρίου, με την οποία ορίσθηκαν δικάσιμος και εισηγητής της υποθέσεως ενώπιον της επταμελούς συνθέσεως, επιδόθηκε σε αυτόν, εμπροθέσμως και νομοτύπως, την 12.3.2014 (βλ. την από 12.3.2014 έκθεση επιδόσεως του Δικαστικού Επιμελητή Π. Μ.).
5. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Με την 6526/1965 απόφαση του Υφυπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (Β΄ 360), η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση των διατάξεων του κ.ν. 5351/1932 (Α΄ 275), ο Δήμος Ηρακλείου Κρήτης χαρακτηρίσθηκε «ως οργανωμένος αρχαιολογικός τόπο[ς], ήτοι τόπο[ς] έχων ιστορικήν και αρχαιολογικήν αξίαν, λόγω της εν αυτώ υπάρξεως αξιολόγων αρχαιολογικών ευρημάτων και σπουδαίων ιστορικών μνημείων». Ο ως άνω αρχαιολογικός τόπος οριοθετήθηκε, κατ'εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 3028/2002 (βλ. κατωτέρω), με την ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ38/22270/651/2012 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 92/27.23.2012, τεύχος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και Πολεοδομικών Θεμάτων), η οποία εκδόθηκε μετά την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως και προ της συζητήσεως της υποθέσεως. Όπως ορίζεται στην απόφαση αυτή, που συνοδεύεται από διάγραμμα, ο αρχαιολογικός χώρος «περιλαμβάνει την εντός των τειχών πόλη, τα ιστάμενα μνημεία και την ενετική οχύρωση, συμπεριλαμβανομένης της τάφρου και της ζώνης των εξωτερικών προμαχώνων». Με την υπ' αριθμ. πρωτ. 948/25.10.2001 αίτησή του, ο αιτών, φερόμενος ως ιδιοκτήτης ενός κτίσματος κειμένου στη συμβολή των οδών Γρεβενών και Π. Πρεβελάκη στο Ηράκλειο Κρήτης, ζήτησε τον χαρακτηρισμό του κτίσματος αυτού ως διατηρητέου. Το επίμαχο κτίσμα ευρίσκεται εντός της παλαιάς πόλεως του Ηρακλείου, εντός, δηλαδή, του προαναφερθέντος αρχαιολογικού τόπου. Κατόπιν της ανωτέρω αιτήσεως, η 7η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων διενήργησε αυτοψία. Όπως αναφέρεται στο 948π.ε./11.3.2002 έγγραφο της Προϊσταμένης της Εφορείας αυτής, κατά την αυτοψία διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για κτίσμα μεταγενέστερο του 1830, το οποίο «αποτελεί ενδιαφέρον δείγμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και ... θα έπρεπε να διατηρηθεί και να επισκευασθεί». Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ν. 1469/1950 (Α΄ 169) για την κήρυξη ως μνημείων, από το Υπουργείο Πολιτισμού, κτισμάτων που είναι μεταγενέστερα του 1830, καθόσον το επίμαχο κτίσμα «δεν είναι έργο τέχνης και ούτε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο μπορεί να θεωρηθεί» και ότι ο αιτών μπορεί να υποβάλει αίτημα στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και να ζητήσει τον χαρακτηρισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 1577/1985 (Α΄ 210). Περαιτέρω, η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Οργάνωσης του Δήμου Ηρακλείου, επιλαμβανόμενη της υπ' αριθμ. πρωτ. 4770/25.6.2003 αιτήσεως του αιτούντος, με το 4770/2549/7.7.2003 έγγραφό της τον ενημέρωσε ότι το προαναφερθέν κτήριο «αξιολογείται ως μέλος παραδοσιακού συνόλου» στην παλαιά πόλη του

Ηρακλείου, στη σχετική μελέτη όμως για την προστασία και ανάδειξη της πόλεως, δεν προτείνεται ο χαρακτηρισμός του ως διατηρητέου είτε από το Υπουργείο Πολιτισμού είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Κατόπιν της από 10.7.2003 αιτήσεως του αιτούντος προς την 7η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων για τη διενέργεια αυτοψίας, εκδόθηκε το 837/10.11.2003 έγγραφο της Προϊσταμένης της εν λόγω Εφορείας, με το οποίο διαβιβάσθηκε στη Διεύθυνση Νεώτερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού ο φάκελος που είχε σχηματισθεί, καθώς και σχετική εισηγητική έκθεση, με την επισήμανση ότι το κτήριο ρυμοτομείται από το ισχύον σχέδιο πόλεως και ότι οι αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες δεν πρέπει να εκδώσουν άδεια κατεδαφίσεως ή άδεια για οικοδομικές εργασίες εν γένει, πριν από την έκδοση αποφάσεως σε σχέση με το ζήτημα του χαρακτηρισμού. Κατά τα διαλαμβανόμενα στην εισήγηση που συνοδεύει το διαβιβαστικό αυτό έγγραφο, το κτίσμα ανήκε στον Λυσίμαχο Καλοκαιρινό, Πρόξενο της Αγγλίας στην Κρήτη κατά τα τέλη του 19ου αιώνα, είχε αρχικώς κατασκευασθεί ως αποθήκη, μετά, όμως, από διαδοχικές εσωτερικές επισκευές και διαρρυθμίσεις διαμορφώθηκε σε οικία και την χρήση αυτή διατήρησε μέχρι και τα τέλη του 20ου αιώνα. Σύμφωνα με την ίδια εισήγηση, το κτήριο είναι λιτό, λιθόκτιστο, ορθογωνικής κατόψεως και στεγάζεται με δίρριχτη κεραμοσκεπή στέγη, ευρίσκεται στη συνοικία Κουτάλα ή Σουλτάν Ιμπραήμ και πλησίον τόσο της οικίας Καλοκαιρινού, νεοκλασικού κτηρίου των αρχών του 20ου αιώνα, στο οποίο στεγάζεται το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, όσο και της παλαιάς οικίας Γερωνυμάκη - Στεργιάδη, στην οποία στεγάζεται το Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Κρήτης του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος. Με το 461/13.4.2004 έγγραφό της η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Κρήτης, η οποία διαδέχθηκε την καταργηθείσα 7η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων, ενημέρωσε τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού ότι «υπήρχε ήδη πράξη αναλογισμού για τη ρυμοτόμηση του ακινήτου και είχαν ήδη κατατεθεί τα χρήματα» για τη συντέλεσή της. Εξ άλλου, κατά τα διαλαμβανόμενα στο 1868/10.5.2004 έγγραφο της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στην περιοχή υπήρχε κατά την Ενετοκρατία ναός με την ονομασία «Χριστός Σκουλούδη», χωρίς να είναι γνωστή η ακριβής του θέση, δεν υπάρχουν ορατά στοιχεία που να καθιστούν αναγκαία, από πλευράς αρχαιολογικού νόμου, τη διατήρηση του επίμαχου κτηρίου, η Εφορεία όμως πρέπει να ειδοποιηθεί εγκαίρως για να παρίσταται στις εργασίες κατεδαφίσεώς του και, εάν εντοπισθεί οποιοδήποτε τμήμα αρχαίου κτηρίου, να προχωρήσει στις απαραίτητες εργασίες καθαρισμού του. Ακολούθως, η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Κρήτης διαβίβασε τον φάκελο της υποθέσεως στο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Κρήτης, προκειμένου να γνωμοδοτήσει για τον χαρακτηρισμό ή μη του ανωτέρω κτηρίου ως μνημείου. Η Διευθύντρια της Υπηρεσίας αυτής συνέταξε, περαιτέρω, σχετική έκθεση, η οποία επαναλαμβάνει τα

διαλαμβανόμενα στην προαναφερθείσα εισήγηση της [πρώην] 7ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων, την συνοδεύουσα το 837/10.11.2003 έγγραφο της εν λόγω Εφορείας, αναφέρει την ύπαρξη πράξεως αναλογισμού και τις ενέργειες για τη συντέλεση της απαλλοτριώσεως του ρυμοτομουμένου κατά το σχέδιο πόλεως ακινήτου και εισηγείται «τον μη χαρακτηρισμό του κτίσματος ως διατηρητέου μνημείου των νεωτέρων χρόνων», διότι δεν διαπιστώνονται ισχυρά στοιχεία, ιστορικά, αρχιτεκτονικά ή μορφολογικά που επιβάλλουν τη διατήρησή του κατά τις διατάξεις του ν. 3028/2002. Το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων, ενώπιον του οποίου παρέστη ο αιτών κατά τη συνεδρίαση της 14.7.2004 και κατέθεσε υπομνήματα προς υποστήριξη των απόψεών του, αποφάσισε, με την 8/14.7.2004 πράξη του, την αναβολή της υποθέσεως, προκειμένου να διεξαχθεί νέα αυτοψία του κτίσματος με καθαίρεση των κονιαμάτων στη βόρεια πρόσοψη και στις γωνίες του κτηρίου, υπό την εποπτεία της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Σε εκτέλεση της αποφάσεως αυτής, διενεργήθηκε αυτοψία υπό την εποπτεία της εν λόγω Εφορείας, το θέμα δε εισήχθη εκ νέου στο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων. Όπως αναφέρεται στην 3702/24.9.2004 εισήγηση της Εφορείας αυτής, η οποία ετέθη υπόψη του Συμβουλίου, μετά από την αφαίρεση των κονιαμάτων στις προσόψεις του κτηρίου και σε δύο σημεία στην ανατολική εσωτερική πλευρά, διαπιστώθηκαν τα εξής: Στη βόρεια όψη του κτίσματος αποκαλύφθηκαν τμήματα λαξευτής ισόδομης τοιχοποιίας, λαξευτές παραστάδες και γείσα και επιμελημένη αργολιθοδομή μεταξύ των λαξευτών στοιχείων. Στη βορειοανατολική όψη αποκαλύφθηκε, επίσης, τμήμα λαξευτής τοιχοποιίας. Η δυτική όψη φαίνεται ότι αποτελεί νεώτερη επέμβαση, τουλάχιστον, ως προς την ανωδομή. Στη νότια πλευρά αποκαλύφθηκε, στο επίπεδο της θεμελιώσεως, τμήμα ισόδομης λαξευτής τοιχοποιίας, καθώς και τμήμα τοίχου από το ίδιο υλικό και με τον ίδιο τρόπο δομήσεως. Στο εσωτερικό του κτηρίου, στην ανατολική πλευρά εμφανίζεται πρόχειρη λασπόκτιστη αργολιθοδομή, στη νοτιοανατολική πλευρά δε ψευδοϊσόδομη επιμελημένη τοιχοποιία. «Δοθέντος ότι τα στοιχεία αυτά δεν θεωρούνται επαρκή για τη χρονολόγηση και ταύτιση του κτηρίου και επειδή ενδέχεται το αρχικό κτήριο να ανήκει στην περίοδο της Ενετοκρατίας, η Υπηρεσία εισηγείται την πλήρη καθαίρεση των νεωτέρων κονιαμάτων σε όλες τις όψεις του κτηρίου, καθώς και στο εσωτερικό του», προκειμένου να σχηματίσει «πλήρη εικόνα για τη μορφολογία και τη χρονολόγησή του». Το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων, με την 11/29.9.2004 πράξη του, ενέκρινε την εισήγηση αυτή περί πλήρους καθαιρέσεως των νεωτέρων κονιαμάτων από συνεργείο της 13ης ΕΒΑ και αποφάσισε η υπόθεση να επανεισαχθεί μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και με υποβολή εισηγήσεων από τις δύο συναρμόδιες υπηρεσίες, ήτοι την 13η ΕΒΑ και την Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων. Κατά τη νέα αυτοψία η οποία διενεργήθηκε από συνεργείο της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων διαπιστώθηκε ότι «το υφιστάμενο σήμερα κτήριο ανάγεται στους νεώτερους χρόνους με πολλές

επεμβάσεις, επισκευές και ανακαινίσεις κατά καιρούς, ενώ τμήμα του στη νοτιοδυτική πλευρά και μέχρι ύψους δύο μέτρων περίπου πιθανόν ανάγεται στους χρόνους της Ενετοκρατίας». Κατά τα διαλαμβανόμενα στο σχετικό 4202/16.11.2004 έγγραφο της 13ης ΕΒΑ προς το ΤΣΜ, «δεν υπάρχουν στοιχεία για περαιτέρω ταύτιση του αρχικού ενετικού κτηρίου», καθόσον τα δομικά υλικά χρησιμοποιήθηκαν επανειλημμένως τόσο κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, όσο και σε μεταγενέστερους χρόνους. Αυτοψία διενεργήθηκε και από την Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Κρήτης, η οποία στην 1182/18.11.2004 πράξη της προς το ΤΣΜ εισηγήθηκε την κατεδάφιση του κτηρίου, καθόσον δεν προέκυψαν νεώτερα στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της διατηρήσεώς του. Ακολούθησε νέα συνεδρίαση του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Κρήτης, κατά την οποία παραστάθηκαν ο αιτών και ο πληρεξούσιος δικηγόρος του, το Συμβούλιο δε αυτό, κατ' εκτίμηση των ανωτέρω εισηγήσεων της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων Κρήτης, γνωμοδότησε ομοφώνως, με την 14/25.11.2004 πράξη του, υπέρ του μη χαρακτηρισμού του επίδικου κτίσματος ως μνημείου. Κατά τη γνωμοδότηση αυτή: (α) το τμήμα του τοίχου στη νοτιοδυτική πλευρά, δεν προέκυψε με βεβαιότητα ότι ανάγεται στην περίοδο της Ενετοκρατίας, εν πάση δε περιπτώσει, ακόμη και εάν ανάγεται στην περίοδο εκείνη, τούτο δεν αποτελεί στοιχείο επαρκές για τον χαρακτηρισμό του συνόλου του κτίσματος ως αρχαίου μνημείου, (β) ενώ, εξ άλλου, δεν προέκυψαν στοιχεία που να δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του κτηρίου ως νεωτέρου μνημείου, αναγομένου στην περίοδο μετά το 1830. Κατόπιν της ανωτέρω 14/25.11.2004 γνωμοδοτήσεως του ΤΣΜ εκδόθηκε, αρχικώς, η 4859/8.12.2004 πράξη της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με την οποία αποφασίσθηκε η μη κήρυξη του επίμαχου κτηρίου ως διατηρητέου, με την αιτιολογία ότι το υφιστάμενο κτίσμα ανάγεται σε νεώτερους χρόνους, έχει κατ' επανάληψη υποστεί πλείονες επεμβάσεις, επισκευές και ανακαινίσεις και δεν προκύπτουν στοιχεία που να δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του ως μνημείου. Με την ίδια απόφαση έγινε, περαιτέρω, δεκτό ότι ακόμη και εάν τμήμα της νοτιοδυτικής πλευράς του κτηρίου ανάγεται στην περίοδο της Ενετοκρατίας, τούτο δεν θα μπορούσε να αποτελέσει επαρκές στοιχείο για τον χαρακτηρισμό του κτηρίου, στο σύνολό του, ως αρχαίου μνημείου. Τέλος, στην απόφαση αυτή ορίζεται ότι τυχόν εργασίες κατεδαφίσεως του κτηρίου πρέπει να πραγματοποιηθούν «με επιτόπου οδηγίες και συνεχή επίβλεψη της Υπηρεσίας», ήτοι της ΕΒΑ. Κατ' αποδοχή της προαναφερθείσης γνωμοδοτήσεως του Τοπικού Συμβουλίου και μετά από σχετική αίτηση του αιτούντος που κατατέθηκε την 13.12.2004 στο Γραφείο του Υπουργού Πολιτισμού, εκδόθηκε, ακολούθως, η ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/96317/2227/4.2.2005 απόφαση του Υφυπουργού Πολιτισμού, με την οποία το επίμαχο κτήριο δεν χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο κατά τις διατάξεις του ν. 3028/2002. Κατά της υπουργικής αυτής αποφάσεως ο αιτών άσκησε αίτηση θεραπείας ενώπιον του

Υπουργού Πολιτισμού, ισχυριζόμενος ότι πρόκειται για κτήριο του 19ου αιώνα και ότι με την κατεδάφισή του διαταράσσεται ο πολεοδομικός ιστός της περιοχής, ζήτησε δε εκ νέου τον χαρακτηρισμό του ανωτέρω κτίσματος ως διατηρητέου μνημείου. Με την ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/16557/489/26.4.2005 πράξη ο φάκελος διαβιβάστηκε στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, προκειμένου το τελευταίο να γνωμοδοτήσει επί του ζητήματος του χαρακτηρισμού. Το Κεντρικό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη την από 28.4.2005 εισήγηση της Διεύθυνσης Νεώτερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, στην οποία εκτίθεται το ιστορικό της υποθέσεως και προτείνεται ο μη χαρακτηρισμός του επίδικου κτηρίου ως μνημείου, «διότι οι αλλεπάλληλες επεμβάσεις και οι αλλαγές χρήσεως το έχουν αλλοιώσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην υπάρχουν τα αρχικά αυθεντικά, αρχιτεκτονικά, μορφολογικά και τυπολογικά στοιχεία που τεκμηριώνουν την αξία του κτηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002», εξέδωσε την 28/7.9.2005 γνωμοδότησή του, με την οποία ετάχθη ομόφωνα υπέρ του μη χαρακτηρισμού του κτηρίου, καθόσον «από πλευράς αρχιτεκτονικής και μορφολογικής δεν συγκεντρώνει, για τον χαρακτηρισμό του ως νεωτέρου μνημείου, τα στοιχεία εκείνα, τα οποία απαιτούν οι διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 στοιχείο β' του ν. 3028/2002». Όπως προκύπτει από τα πρακτικά της οικείας συνεδριάσεως, το Κεντρικό Συμβούλιο, κατά τη διαμόρφωση της κρίσεώς του, υιοθέτησε τις εισηγήσεις των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού, αποδεχόμενο ότι το επίμαχο κτίσμα είναι προγενέστερο των τελευταίων εκατό ετών, μεταγενέστερο, όμως, του 1830. Τα μέλη του Συμβουλίου δέχθηκαν ότι το κτήριο κατασκευάστηκε ως αποθήκη και διατήρησε τη χρήση αυτή μέχρι τις αρχές, τουλάχιστον, του εικοστού αιώνα, ότι συνόρευε στο παρελθόν με άλλα κτίσματα, που κατεδαφίσθηκαν μεταγενεστέρως για την εφαρμογή του εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως του Δήμου Ηρακλείου, ότι βρέθηκε έτσι «στη μέση του δρόμου», ότι, συνεπώς, με την υφιστάμενη διαμόρφωση της πόλεως δεν παρουσιάζει πλέον πολεοδομικό ενδιαφέρον, ούτε συμβάλλει στη διατήρηση του παλαιού οικιστικού ιστού του Ηρακλείου, που, άλλωστε, έχει υποστεί σημαντική αλλοίωση της εν γένει φυσιογνωμίας του, ότι δεν έχει αξιόλογα αρχιτεκτονικά στοιχεία και ότι στερείται ιστορικής αξίας, εφόσον δεν συνδέεται με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα ή πρόσωπα ούτε με την ιστορία της πόλεως του Ηρακλείου (βλ. ιδίως τις τοποθετήσεις των μελών του ΚΣΝΜ Ι. Κακούρη, Ν. Ζία και Σ. Σόρογκα). Κατ' αποδοχή της γνωμοδότησεως αυτής του Κεντρικού Συμβουλίου, εκδόθηκε η ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 υπουργική απόφαση, με την οποία δεν χαρακτηρίστηκε ως μνημείο το επίδικο κτήριο, περαιτέρω δε ορίστηκε ότι «η απόφαση αυτή δεν αποτελεί άδεια κατεδάφισης την οποία χορηγεί το αρμόδιο Πολεοδομικό Γραφείο». Ακολούθως, η 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων πληροφόρησε τον αιτούντα, με την 2170/5.6.2006 πράξη του Προϊσταμένου της, ότι «δεν έχει αρμοδιότητα επί του θέματος», καθόσον, σύμφωνα με την

αναφερθείσα ανωτέρω ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/ 96317/2227/4.2.2005 υπουργική απόφαση, «μετά την αφαίρεση των κονιαμάτων, δεν διαπιστώθηκαν προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό του κτηρίου ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου». Εξ άλλου, με την 11126/5.12.2006 πράξη του Διευθυντή Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου Ηρακλείου, η οποία μνημονεύει στο προοίμιό της και την ανωτέρω ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/ 75214/1954/ 14.10.2005 υπουργική απόφαση, εγκρίθηκε η κατεδάφιση του επίδικου κτίσματος, με την προϋπόθεση ότι: (1) «Η αρμόδια Εφορεία Μνημείων δεν θα εκφράσει αντίρρηση για την κατεδάφιση αυτή εντός ευλόγου χρόνου δέκα ημερών από την κοινοποίηση του παρόντος», (2) «Θα διακοπεί η παροχή των κοινωφελών δικτύων ...», (3) Η κατεδάφιση των επικειμένων ... θα γίνει με ευθύνη της αρμόδιας Τεχνικής Υπηρεσίας ... (4) Η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων και η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων θα ειδοποιηθούν εγκαίρως ώστε να παρίστανται στην κατεδάφιση προκειμένου να αξιολογήσουν τυχόν ευρήματα». Στο προοίμιο της πράξεως αυτής αναφέρεται ότι για την έκδοσή της ελήφθησαν υπόψη τα εξής: (α) Το επίδικο ακίνητο ρυμοτομείται βάσει του εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως και η σχετική πράξη προσκυρώσεως και αναλογισμού αποζημιώσεως κυρώθηκε με απόφαση του Νομάρχη και κατέστη οριστική και αμετάκλητη. (β) Η απαλλοτρίωση του ακινήτου αυτού συντελέσθηκε με την παρακατάθεση της αποζημιώσεως και ο αιτών απεβλήθη ήδη. (γ) Ο Δήμος προτίθεται «να υλοποιήσει τη διάνοιξη της οδού Γρεβενών, η οποία προϋποθέτει την κατεδάφιση του υφισταμένου κτηρίου, αίτημα δε του αιτούντος για τον χαρακτηρισμό του κτηρίου αυτού ως μνημείου απορρίφθηκε ήδη με την ανωτέρω ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/ 75214/1954/14.10.2005 υπουργική απόφαση. (δ) «Η νομιμότητα της κατεδάφισης υπαγορεύεται από τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης και την εκπλήρωση του σκοπού της». (ε) Εφόσον το επίμαχο κτίσμα βρίσκεται εντός των τειχών της παλαιάς πόλεως που έχει χαρακτηριστεί οργανωμένος αρχαιολογικός τόπος, ο Δήμος υποχρεούται να ζητήσει «την έγκριση της αρμόδιας Εφορείας Μνημείων του ΥΠΠΟ. Συνεπώς, η Υπηρεσία αυτή θα πρέπει να λάβει γνώση, να εγκρίνει και να παρευρεθεί στην κατεδάφιση». (στ) Η μελέτη για την κατεδάφιση του κτηρίου συνετάγη από τη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων του Δήμου. Τέλος, με την 25/19.1.2007 πράξη της Διεύθυνσης Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου χορηγήθηκε άδεια οικοδομής για την κατεδάφιση του επίδικου κτίσματος. Κατά των ανωτέρω 11126/5.12.2006 και 25/19.1.2007 πράξεων ο αιτών άσκησε τις κρινόμενες δύο αιτήσεις ακυρώσεως ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Χανίων. Εξ άλλου, ο αιτών άσκησε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αυτοτελή αίτηση ακυρώσεως κατά της προηγηθείσης ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/ 14.10.2005 υπουργικής αποφάσεως, η οποία απορρίφθηκε με την 2344//2014 απόφαση του Δικαστηρίου.

6. Επειδή, οι προσβαλλόμενες πράξεις του Δήμου Ηρακλείου υπάγονται στην ακυρωτική αρμοδιότητα του οικείου Διοικητικού Εφετείου, κατά το άρθρο 1

- παρ. 1 περ. θ' του ν. 702/1977 (Α' 268), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 2944/2001 (Α' 222). Δοθέντος, όμως, ότι οι πράξεις αυτές είναι συναφείς με την προαναφερθείσα ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 απόφαση του Υφυπουργού Πολιτισμού, κατά της οποίας ο αιτών άσκησε, όπως προεκτέθηκε, αυτοτελή αίτηση ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας, που είναι κατά νόμον αρμόδιο για την εκδίκασή της, οι κρινόμενες δύο αιτήσεις, οι οποίες παραπέμφθηκαν στο Δικαστήριο με την 82/2008 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Χανίων, πρέπει για λόγους οικονομίας της δίκης να διακρατηθούν, σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ. 1 του ν. 1968/1991 (Α' 150).
7. Επειδή, οι κρινόμενες αιτήσεις είναι συνεκδικαστέες, λόγω της συνάφειας των προσβαλλομένων πράξεων της Διεύθυνσης Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου Ηρακλείου.
  8. Επειδή, το επίδικο ακίνητο, το οποίο, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ευρίσκεται εντός της παλαιάς πόλεως του Ηρακλείου, στο σχέδιο πόλεως, που εγκρίθηκε με το β.δ/γμα της 13.9.1936 (Α' 404), φέρεται ως ρυμοτομούμενο προς τον σκοπό της διανοίξεως οδού. Για την υλοποίηση του σχεδίου εκδόθηκε η 4/21.3.1990 πράξη προσκυρώσεως και αναλογισμού αποζημιώσεως, η οποία κυρώθηκε με την ΤΠ4243/3575/1990 απόφαση του Νομάρχη Ηρακλείου και κατέστη, εν συνεχεία, αμετάκλητη, λόγω παρελεύσεως της προθεσμίας προσβολής της, όπως βεβαιώνεται στην 5941/4225/1990 πράξη της Προϊσταμένης της Πολεοδομικής Υπηρεσίας του Δήμου Ηρακλείου. Σύμφωνα με την ανωτέρω 4/1990 πράξη, υπόχρεοι για την καταβολή αποζημιώσεως προς συντέλεση της απαλλοτριώσεως του επίμαχου ακινήτου ήταν ο Δήμος Ηρακλείου, ως υπέρ ου η απαλλοτριώση, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, ως παρόδιος ωφελούμενος ιδιοκτήτης, και οι κληρονόμοι του Γ. Σμπώκου, υπέρ των οποίων προσκυρώνεται τμήμα του ρυμοτομούμενου (βλ. το 8595,8970/22.10.2004 έγγραφο της Δ/σης Πολεοδομικών Λειτουργιών Δήμου Ηρακλείου). Για τη συντέλεση της ως άνω ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως εκδόθηκε αρχικώς η 364/7648/94/1991 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, με την οποία καθορίσθηκε η τιμή μονάδος προς αποζημίωση των ακινήτων και των επικειμένων τους, εν συνεχεία δε με την 237/1788/15/1993 απόφαση του ίδιου Δικαστηρίου αναγνωρίσθηκε ως δικαιούχος της καθορισθείσης αποζημιώσεως η Αικατερίνη Παπουτσάκη, δικαιοπάροχος του αιτούντος, ως υπόχρεοι δε για την καταβολή της ο Δήμος Ηρακλείου, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος και η Ελ. Σμπώκου, κληρονόμος του Γ. Σμπώκου. Οπως βεβαιώνεται στο 8595, 8970/22.10.2004 έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου Ηρακλείου, το Τεχνικό Επιμελητήριο, με το 1390/1992 γραμμάτιο, και ο Δήμος Ηρακλείου, με το 6084/1992 γραμμάτιο, κατέθεσαν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποζημίωση προς συντέλεση της απαλλοτριώσεως, την οποία εισέπραξε ανεπιφυλάκτως η δικαιοπάροχος του αιτούντος Αικατερίνη Παπουτσάκη. Δοθέντος, όμως, ότι η επίσης υπόχρεη προς καταβολή αποζημιώσεως Ελ.

Σμπώκου δεν κατέβαλε το ποσό που της αναλογούσε, ο δε Δήμος είχε καταθέσει αποζημίωση μόνον για το οικόπεδο και όχι για το επ' αυτού κτίσμα, δεν κατέστη δυνατή η διάνοιξη της οδού Γρεβενών στο τμήμα που καταλαμβάνεται από το επίδικο ακίνητο. Με νεώτερη αίτησή του, ο Δήμος Ηρακλείου, υπό την ιδιότητα του επισπεύδοντος την απαλλοτρίωση, ζήτησε από το Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου τον καθορισμό τιμής μονάδος και για το μη αποζημιωθέν τμήμα της ιδιοκτησίας, το δικαστήριο δε, με την 313/4516/202/2004 απόφασή του, προέβη στον προσωρινό καθορισμό της. Η απόφαση αυτή κατέστη οριστική και ο Δήμος Ηρακλείου παρακατέθεσε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του αιτούντος ποσό 44.302,68 ευρώ. Με την παρακατάθεση του ως άνω ποσού επήλθε η πλήρης εξόφληση της προσδιορισθείσης αποζημιώσεως και η συντέλεση της απαλλοτριώσεως του επίδικου ακινήτου (βλ. το υπ' αριθμ. 71037/25.8.2004 γραμματίο συστάσεως παρακαταθήκης, Δ' 819/15.9.2004). Μετά τη μεταγραφή, την 13.10.2004, της ανωτέρω 4/1990 πράξεως προσκυρώσεως και αναλογισμού αποζημιώσεως στο κατά τόπον αρμόδιο υποθηκοφυλακείο (βλ. τη σχετική βεβαίωση στην οποία πιστοποιείται η μεταγραφή της πράξεως αυτής στον τόμο 4277 με αριθμό μεταγραφής 307001), ο Δήμος Ηρακλείου κάλεσε τον αιτούντα να παραδώσει το ρυμοτομούμενο ακίνητο, εν συνεχεία δε, μετά την άπρακτη παρέλευση της σχετικής προθεσμίας, κατέθεσε αίτηση στο Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου και ζήτησε την αποβολή του αιτούντος από το επίδικο. Επί της αιτήσεως αυτής εκδόθηκε η 388/3654/2005 απόφαση, με την οποία διατάχθηκε η αποβολή του αιτούντος και η απόδοση του ακινήτου στον Δήμο Ηρακλείου. Έφεση του αιτούντος κατά της πρωτόδικης αποφάσεως απορρίφθηκε ως απaráδεκτη με την 187/2006 απόφαση του Εφετείου Κρήτης, κατά της οποίας ο αιτών άσκησε ακολούθως αίτηση αναιρέσεως και αίτηση αναστολής. Η αίτηση αναστολής απορρίφθηκε με την 168/2006 απόφαση του Αρείου Πάγου, δικάζοντας κατά την εν συμβουλίω διαδικασία. Η αίτηση αναιρέσεως, όμως, έγινε δεκτή με την 1526/2007 απόφαση του Αρείου Πάγου, με την οποία κρίθηκε, ειδικότερα, ότι η έφεση του αιτούντος κατά της 388/3654/2005 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου δεν είχε ασκηθεί απaráδεκτως, όπως εσφαλμένως έκρινε το Εφετείο Κρήτης. Με την ίδια απόφαση εξαφανίσθηκε η εφετειακή απόφαση, η δε υπόθεση αναπέμφθηκε στο Εφετείο για νέα νόμιμη κρίση. Το Εφετείο Κρήτης με την 627/2008 απόφασή του ανέβαλε την εκδίκαση της υποθέσεως μέχρι την έκδοση αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας επί της αιτήσεως ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά της ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 πράξεως. Εξ άλλου, κατόπιν της προαναφερθείσης 388/3654/2005 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου εκδόθηκε σχετική επιταγή προς εκτέλεση και η 897/7.4.2005 έκθεση αποβολής του αιτούντος από το επίδικο ακίνητο και εγκαταστάσεως σε αυτό του Δήμου Ηρακλείου, οι οποίες ακυρώθηκαν για τυπικό λόγο, κατ' αποδοχή ανακοπής

του αιτούντος, με την 463/1785/391/2005 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου. Στη συνέχεια ο Δήμος Ηρακλείου κοινοποίησε στον αιτούντα την από 7.6.2006 επιταγή προς εκτέλεση, με την 957/15.11.2006 έκθεση δε της δικαστικής επιμελήτριας του Πρωτοδικείου Ηρακλείου Ε. Β., ο αιτών απεβλήθη από το ακίνητο, στο οποίο εγκαταστάθηκε ο Δήμος Ηρακλείου. Ανακοπή του αιτούντος κατά της προαναφερθείσης επιταγής απορρίφθηκε με την 533/2007 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου.

9. Επειδή, ο αιτών, κάτοικος Ηρακλείου Κρήτης, προσκομίζει στο Δικαστήριο: (α) την υπ' αριθμ. 19162/7.4.2009 δήλωση αποδοχής κληρονομίας της συμβολαιογράφου Ηρακλείου Μ. Α. - Κ., στην οποία αναφέρεται ότι είναι το μοναδικό τέκνο και ο εξ αδιαθέτου κληρονόμος της Α. Π., που εφέρετο ως έχουσα στην κυριότητα, νομή και κατοχή της, μεταξύ άλλων, ένα ακίνητο με παλαιό κτίσμα στη συμβολή των οδών Γρεβενών και Πρεβελάκη, ρυμοτομούμενο σύμφωνα και με την τελεσίδικη και αμετάκλητη 4/1990 πράξη προσκυρώσεως και αναλογισμού αποζημιώσεως, (β) καθώς και σχετικό απόσπασμα προσωρινών κτηματολογικών στοιχείων του Εθνικού Κτηματολογίου, με ημερομηνία εκδόσεως την 31.7.2008, για το επίδικο ακίνητο. Ισχυρίζεται δε στις κρινόμενες αιτήσεις, όπως αυτές συμπληρώθηκαν παραδεκτώς με τα δικόγραφα προσθέτων λόγων που κατατέθηκαν στη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας την 22.2.2010, ότι απεβλήθη παρανόμως από το επίδικο ακίνητο, ότι το ακίνητο αυτό συγκεντρώνει όλες τις κατά νόμον προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως μνημείο, ότι μη νομίμως εκδόθηκε η ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 υπουργική απόφαση που απέρριψε το αίτημά του για τον χαρακτηρισμό και ότι δικαιούται να ζητήσει την ακύρωση των προσβαλλομένων πράξεων. Εξ άλλου, ο καθ' ου Δήμος ισχυρίζεται ότι εφόσον ο αιτών δεν είναι πλέον ιδιοκτήτης του επίδικου ακινήτου, που έχει περιέλθει στον Δήμο Ηρακλείου, στερείται εννόμου συμφέροντος και απαραδέκτως ασκεί τις κρινόμενες αιτήσεις.
10. Επειδή, από τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι ο αιτών, ο οποίος υπέβαλε τις ανωτέρω αιτήσεις για τον χαρακτηρισμό ως μνημείου του κτηρίου της οδού Γρεβενών, φερόμενος ως ιδιοκτήτης του ακινήτου αυτού, δεν είχε πλέον την κυριότητά του κατά τον χρόνο εκδόσεως της ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 υπουργικής αποφάσεως, μετά από την παρακατάθεση της επιδικασθείσης σχετικώς αποζημιώσεως, τη μεταγραφή της οικείας πράξεως προσκυρώσεως και αναλογισμού στο βιβλίο μεταγραφών του υποθηκοφυλακείου Ηρακλείου και τη συνακόλουθη συντέλεση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως του επίδικου ακινήτου, δυνάμει των άρθρων 7-9 του ν.δ/τος 797/1971 (Α' 1, διόρθωση ημαρτημένων Α' 38), σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 8 και 9 του ν. 2882/2001 (Α' 17) (πρβλ. ΣτΕ [447/2010](#)). Εφόσον, όμως, ο αιτών κίνησε τη διαδικασία για τον χαρακτηρισμό του επίδικου κτηρίου, παρακολούθησε την πορεία της υποθέσεως με συνεχείς

αιτήσεις και παραστάσεις στη Διοίκηση, ισχυριζόμενος, τόσο ενώπιόν της όσο και στις αιτήσεις ακυρώσεως, ότι η άρνηση χαρακτηρισμού του εν λόγω κτηρίου, με το οποίο, πάντως, είχε δεσμό, θίγει το πολιτιστικό περιβάλλον και τον πολεοδομικό ιστό της παλαιάς πόλεως του Ηρακλείου, οι κρινόμενες αιτήσεις που στρέφονται κατά πράξεων για την κατεδάφιση του κτηρίου ασκούνται με έννομο συμφέρον (πρβλ. ΣτΕ [887/2008](#), [3824/2007](#), [3857/2007](#)). Δεν αναιρείται δε το έννομο συμφέρον του αιτούντος εκ του ότι τυχόν ακύρωση της ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/ 75214/1954/14.10.2005 πράξεως δεν άγει, αυτοδικαίως, σε ανάκληση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως του επίμαχου ακινήτου ή σε χαρακτηρισμό του επίμαχου κτίσματος ως διατηρητέου μνημείου, αλλά, σε αναπομπή της υποθέσεως στη Διοίκηση για νέα κρίση. Είναι, συνεπώς, απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί της Διοικήσεως.

11. Επειδή, οι κρινόμενες αιτήσεις, οι οποίες κατατέθηκαν στο Διοικητικό Εφετείο Χανίων την 4.4.2007, ασκούνται εμπροθέσμως, εφόσον ο αιτών ισχυρίζεται ότι έλαβε γνώση των προσβαλλομένων πράξεων την 15.2.2007, δεν προκύπτει δε κοινοποίηση των πράξεων αυτών στον αιτούντα ή γνώση τους εκ μέρους του σε χρόνο προγενέστερο των εξήντα ημερών από την κατάθεση των αιτήσεων ακυρώσεως.
12. Επειδή, κατά το άρθρο 24 του Συντάγματος, όπως ήδη ισχύει, «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα ... 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος οργανώνεται και εξειδικεύεται ήδη με τις διατάξεις του ν. 3028/2002 (Α' 153). Στο άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου αυτού ορίζεται ότι στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του «υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιολογικούς χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος». Περαιτέρω, στον ίδιο νόμο ορίζονται τα εξής: Άρθρο 2: «Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου: α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου. β) Ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: αα) Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και

χρονολογούνται έως και το 1830 ... ββ) Ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20. γγ) Ως ακίνητα μνημεία νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ... γ) Ως αρχαιολογικοί χώροι νοούνται εκτάσεις ... οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιότερους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα ... ζ) Ως Συμβούλιο νοείται το κατά περίπτωση αρμόδιο γνωμοδοτικό συλλογικό όργανο ...». Άρθρο 3 παρ. 1: «Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως: α) στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της, β) στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της, γ) ... δ) στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάστασή της, ε) ... στ) στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ζ) στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά». Άρθρο 6: «1. Στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται: α) τα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1830, β) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, γ) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους. 2. ... 3 ... 4. Τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται από τον νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης. Τα ακίνητα των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1 χαρακτηρίζονται μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 5. ... 10. Η κατεδάφιση νεότερων ακινήτων που είναι προγενέστερα των εκάστοτε εκατό τελευταίων ετών ή η εκτέλεση εργασιών για τις οποίες απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας, ακόμα και αν τα ακίνητα αυτά δεν έχουν χαρακτηρισθεί μνημεία, δεν επιτρέπεται χωρίς την έγκριση της Υπηρεσίας ... 11. ...». Άρθρο 10: «1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του. 2. ... 3. Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης ... η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας,

- καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας. 4. Για κάθε εργασία, επέμβαση ή αλλαγή χρήσης σε ακίνητα μνημεία, ακόμη και αν δεν επέρχεται κάποια από τις συνέπειες της παραγράφου 1 σε αυτά, απαιτείται έγκριση που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου ...». Άρθρο 12: «1. Οι αρχαιολογικοί χώροι κηρύσσονται και οριοθετούνται ή αναοριοθετούνται με βάση τα δεδομένα αρχαιολογικής έρευνας πεδίου και απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα και δημοσιεύεται μαζί με αυτό στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. ... 4. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 6 του άρθρου 10 εφαρμόζονται αναλόγως και για τους αρχαιολογικούς χώρους ...». Άρθρο 14 «1. ... 2. Στους ενεργούς οικισμούς ή σε τμήματά τους που αποτελούν αρχαιολογικούς χώρους απαγορεύονται οι επεμβάσεις που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα και τον πολεοδομικό ιστό ή διαταράσσουν τη σχέση μεταξύ των κτηρίων και των υπαίθριων χώρων. Επιτρέπεται μετά από άδεια που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη του οικείου γνωμοδοτικού οργάνου: α) η ανέγερση νέων κτισμάτων, εφόσον συνάδουν από πλευράς όγκου, δομικών υλικών και λειτουργίας με τον χαρακτήρα του οικισμού, β) η αποκατάσταση ερειπωμένων κτισμάτων ... γ) η κατεδάφιση υφιστάμενων κτισμάτων, εφόσον δεν αλλοιώνεται ο χαρακτήρας του συνόλου ... δ) η εκτέλεση οποιουδήποτε έργου στα υφιστάμενα κτίσματα, στους ιδιωτικούς ακάλυπτους χώρους και τους κοινόχρηστους χώρους, λαμβανομένου πάντα υπόψη του χαρακτήρα του οικισμού ως αρχαιολογικού χώρου, ε) ... 3. ... 4. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο απαιτούμενη άδεια εκδίδεται πριν από όλες τις άλλες άδειες άλλων αρχών που αφορούν την εκτέλεση του έργου ...». Τέλος, κατά το άρθρο 73 παρ. 10 του αυτού νόμου, «Πολιτιστικά αγαθά που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενα σύμφωνα με τις διατάξεις της προϊσχύουσας νομοθεσίας προστατεύονται στο εξής κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου ...».
13. Επειδή, κατά τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 3028/2002, τα ακίνητα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830, δηλαδή τα αρχαία ακίνητα μνημεία, προστατεύονται από τον νόμο, χωρίς να απαιτείται έκδοση διοικητικής πράξεως για τον χαρακτηρισμό τους (βλ. ΣτΕ [4457/2010](#)). Τα ακίνητα μνημεία που ανάγονται σε περίοδο προγενέστερη των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών χαρακτηρίζονται ως μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, λόγω της σημασίας τους, η οποία μπορεί να αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην αρχιτεκτονική αξία τους, στην αξία τους από

πολεοδομική άποψη ή στην ιστορική αξία τους. Ως μνημεία χαρακτηρίζονται για τους ίδιους λόγους και ακίνητα αναγόμενα στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών, εφόσον, όμως, η σημασία τους για έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω λόγους είναι ιδιαίτερη. Εξ άλλου, κατά τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 10 του ν. 3028/2000, η κατεδάφιση νεωτέρων ακινήτων που είναι προγενέστερα των εκατό τελευταίων ετών ή η επ' αυτών εκτέλεση εργασιών, για τις οποίες απαιτείται έκδοση οικοδομικής αδειάς, δεν επιτρέπεται χωρίς την έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού, ακόμα και εάν τα ακίνητα αυτά δεν έχουν προηγουμένως χαρακτηριστεί ως μνημεία. Για τη χορήγηση της σχετικής εγκρίσεως ο ενδιαφερόμενος γνωστοποιεί στην αρμόδια υπηρεσία την πρόθεσή του να προβεί στην κατεδάφιση, η έγκριση δε θεωρείται ότι έχει χορηγηθεί εάν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος από τη γνωστοποίηση δεν συντελεσθούν οι προβλεπόμενες στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου διατυπώσεις δημοσιότητας. Στην τελευταία αυτή διάταξη προβλέπεται, ειδικότερα, ότι η εισήγηση της κεντρικής ή περιφερειακής υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεως περί χαρακτηρισμού ή μη ενός ακινήτου ως νεωτέρου μνημείου, κοινοποιείται με μέριμνα της υπηρεσίας στον κύριο, τον νομέα ή τον κάτοχο του ακινήτου, ο οποίος μπορεί να υποβάλει αντιρρήσεις. Με τις διατάξεις αυτές επιδιώκεται η ενημέρωση των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού για την ύπαρξη παλαιών ακινήτων, τα οποία δεν ανάγονται στην προ του 1830 περίοδο και δεν είναι, συνεπώς, αρχαία εκ του νόμου, ενδέχεται όμως να παρουσιάζουν καλλιτεχνικά, αρχιτεκτονικά, πολεοδομικά, ιστορικά στοιχεία και εν γένει πολιτιστική αξία μη έχουσα εισέτι διαγνωσθεί, η οποία θα δικαιολογούσε τον χαρακτηρισμό τους ως νεωτέρων μνημείων. Τούτο δε για να αποτρέπεται ο κίνδυνος κατεδαφίσεως ή αλλοιώσεως των ακινήτων αυτών και να κινείται η διαδικασία χαρακτηρισμού τους, εφόσον κριθεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου. Κατά την έννοια, επομένως, του άρθρου 6 παρ. 10 του ν. 3028/2002, όταν εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού με την οποία ορισμένο ακίνητο, μεταγενέστερο του 1830, αλλά προγενέστερο των τελευταίων εκατό ετών, δεν χαρακτηρίζεται ως νεώτερο μνημείο, λόγω μη συνδρομής, κατά την κρίση της Διοικήσεως, των νομίμων προϋποθέσεων, η απόφαση αυτή συνιστά και άδεια κατεδαφίσεως του ακινήτου αυτού [ή εκτελέσεως επ' αυτού οικοδομικών εργασιών], καθόσον έχουν ήδη εξετασθεί τα χαρακτηριστικά του ακινήτου, έχει υπάρξει αρνητική απόφαση για τον χαρακτηρισμό του ως μνημείου και δεν υφίσταται ο ανωτέρω κίνδυνος, στην αποτροπή του οποίου αποβλέπει η προβλεπόμενη στην παράγραφο 10 ειδική έγκριση. Εξ άλλου, το άρθρο 14 παρ. 1 του ως άνω νόμου προβλέπει ότι στους αρχαιολογικούς χώρους που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλεως ή εντός των ορίων νομίμως υφισταμένων ενεργών οικισμών, μπορεί να καθορίζονται ζώνες με υπουργική απόφαση, κατά τα οριζόμενα στο

προηγούμενο άρθρο 13 που αφορά τους εκτός σχεδίου πόλεως και εκτός ορίων οικισμών αρχαιολογικούς χώρους. Περαιτέρω, στην παράγραφο 2 του αυτού άρθρου ορίζεται ότι στους ως άνω ενεργούς οικισμούς ή σε τμήματά τους, που αποτελούν αρχαιολογικούς χώρους, κατ' αρχήν απαγορεύονται οι επεμβάσεις οι οποίες αλλοιώνουν τον χαρακτήρα και τον πολεοδομικό τους ιστό ή διαταράσσουν την μεταξύ των κτηρίων και των υπαίθριων χώρων σχέση. Κατ' εξαίρεση, κατόπιν αδείας του Υπουργού Πολιτισμού η οποία χορηγείται μετά από γνώμη του οικείου γνωμοδοτικού οργάνου, επιτρέπεται, μεταξύ άλλων, η ανέγερση νέων κτισμάτων, εφόσον συνάδουν με τον χαρακτήρα του οικισμού, καθώς και η κατεδάφιση υφισταμένων κτισμάτων, εφόσον δεν αλλοιώνεται ο χαρακτήρας του αντίστοιχου συνόλου. Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, στους ενεργούς οικισμούς που αποτελούν αρχαιολογικούς χώρους απαγορεύονται επεμβάσεις οι οποίες είναι δυνατόν να επιφέρουν, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, καταστροφή, βλάβη ή αλλοίωση του χαρακτήρα και του πολεοδομικού τους ιστού, σε κάθε περίπτωση δε, για την εκτέλεση οποιουδήποτε έργου είτε στα κτίσματα είτε στους κοινόχρηστους χώρους, ακόμη και εάν η πραγματοποίηση του έργου δεν επιφέρει τις ανωτέρω δυσμενείς συνέπειες και, συνεπώς, δεν εμπίπτει στη σχετική απαγόρευση, απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του οικείου συμβουλίου. Ο Υπουργός Πολιτισμού, προκειμένου να χορηγήσει την έγκριση (άδεια) εκτελέσεως έργου σε οικισμό που αποτελεί αρχαιολογικό χώρο, αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στον οικισμό, δηλαδή στο αγαθό που εμπίπτει στο πεδίο προστασίας του ν. 3028/2002. Η αιτιολογία της χορηγουμένης εγκρίσεως πρέπει, για να είναι πλήρης, να περιέχει οπωσδήποτε περιγραφή του προς εκτέλεση έργου και τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου (πρβλ. ΣτΕ [2500/2009](#), [4989/1996](#)). Συνεπώς, η προβλεπόμενη στο άρθρο 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002 έγκριση για την κατεδάφιση κτίσματος κειμένου εντός των ορίων ενεργού οικισμού που αποτελεί αρχαιολογικό χώρο απαιτείται και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες έχει ήδη εκδοθεί απορριπτική απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού επί αιτήματος χαρακτηρισμού του συγκεκριμένου ακινήτου ως μνημείου. Καθόσον, είναι δυνατόν ένα ακίνητο να μην συγκεντρώνει μεν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως νεώτερο μνημείο, αλλά η κατεδάφισή του, παρά ταύτα, να αλλοιώνει τον χαρακτήρα και τον πολεοδομικό ιστό του οικισμού και να διαταράσσει, κατά τρόπο βλαπτικό για τον αρχαιολογικό χώρο, τη σχέση μεταξύ του δομημένου και του ελεύθερου χώρου. Δεν αποκλείεται, πάντως, η απορριπτική του αιτήματος χαρακτηρισμού απόφαση να εμπεριέχει την κρίση ότι η διατήρηση του συγκεκριμένου κτίσματος δεν είναι απαραίτητη για την μη αλλοίωση του χαρακτήρα του αποτελούντος αρχαιολογικό χώρο ενεργού οικισμού και ότι η κατεδάφισή του δεν θα διαταράξει τον πολεοδομικό ιστό και την εν γένει σχέση μεταξύ των κτηρίων και των υπαίθριων χώρων. Δεν

- απαιτείται, δηλαδή, η έκδοση οπωσδήποτε αυτοτελούς αποφάσεως, κατ' επίκληση, ρητώς, των διατάξεων του άρθρου 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002, αλλά είναι δυνατόν, η σχετική κρίση, που πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένη εν σχέσει προς τα κριτήρια του άρθρου αυτού, να ενυπάρχει στην απόφαση η οποία εκδίδεται επί του ζητήματος του χαρακτηρισμού του ακινήτου.
14. Επειδή, περαιτέρω, στο άρθρο 329 παρ. 1 του Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας (ΚΒΠΝ) που κυρώθηκε με το π.δ. της 14/27.7.1999 (Δ' 580) ορίζεται ότι «Για την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας δόμησης γενικά οποιωνδήποτε κατασκευών και εγκαταστάσεων ... σε οικόπεδο ή γήπεδο εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως, από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, απαιτείται προηγουμένως έγγραφη άδεια (οικοδομική άδεια). Τέτοιες εργασίες είναι ιδίως οι εκσκαφές και επιχώσεις, η εγκατάσταση ικριωμάτων, η ανέγερση, επισκευή, διαρρύθμιση και κατεδάφιση κτηρίων και των παραρτημάτων τους, τα αυτοτελώς κατασκευαζόμενα περιφράγματα».
  15. Επειδή, προβάλλεται ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις είναι ακυρωτέες διότι προ της εκδόσεώς τους δεν χορηγήθηκε η απαιτούμενη κατά τα άρθρα 6 παρ. 10 και 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002 έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, καίτοι το επίδικο κτήριο αφενός είναι προγενέστερο των εκατό τελευταίων ετών και αφετέρου βρίσκεται εντός του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης που χαρακτηρίσθηκε ως οργανωμένος αρχαιολογικός τόπος.
  16. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι το επίδικο κτήριο είναι μεταγενέστερο του 1830 και προγενέστερο των εκατό τελευταίων ετών [άρθρο 2 περίπτωση β' υποπερίπτωση ββ' και άρθρο 6 παρ. 1 περίπτωση β' του ν. 3028/2002], ευρίσκεται δε εντός της παλαιάς πόλεως του Ηρακλείου, εντός δηλαδή του τμήματος που έχει χαρακτηριστεί ως οργανωμένος αρχαιολογικός χώρος. Όπως δε προεκτέθηκε, επιτρέπεται, υπό όρους και μετά από τήρηση της διαγραφόμενης στον ν. 3028/2002 διαδικασίας, η κατεδάφιση ή η κατ' άλλον τρόπο επέμβαση σε νεώτερα ακίνητα ευρισκόμενα εντός ενεργού οικισμού αποτελούντος αρχαιολογικό χώρο και δεν καθίστανται αυτοδικαίως τα ακίνητα αυτά διατηρητέα (πρβλ. ΣτΕ [4733/2012](#)). Αβασίμως, συνεπώς προβάλλεται ότι εφόσον το επίδικο ακίνητο ανάγεται σε περίοδο προγενέστερη των εκατό τελευταίων ετών και περιλαμβάνεται στον αρχαιολογικό χώρο, αποτελεί, αυτοδικαίως και χωρίς να απαιτείται χαρακτηρισμός του, μνημείο και απαγορεύεται η κατεδάφισή του. Εξ άλλου, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην προηγούμενη σκέψη, οι απαιτούμενες δυνάμει των άρθρων 6 παρ. 10 και 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002, εγκρίσεις του Υπουργείου Πολιτισμού μπορεί να εμπεριέχονται και στην απόφαση με την οποία ορισμένο ακίνητο, που βρίσκεται εντός αρχαιολογικού χώρου και είναι προγενέστερο των εκατό τελευταίων ετών, δεν χαρακτηρίζεται ως νεώτερο μνημείο. Εν προκειμένω δε, με την ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/ 14.10.2005 υπουργική απόφαση, αφενός δεν χαρακτηρίσθηκε ως νεώτερο μνημείο το

επίδικο κτήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 6, παρ. 1 περίπτωση β' και 4, του ν. 3028/2002, και αφετέρου εγκρίθηκε η κατεδάφισή του, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 10 του ιδίου άρθρου και της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του αυτού ως άνω νόμου. Δοθέντος, όμως, ότι οι εγκρίσεις αυτές του Υπουργού Πολιτισμού δεν υποκαθιστούν την απαιτούμενη κατά το ανωτέρω άρθρο 329 παρ. 1 του Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας οικοδομική άδεια, στην προαναφερθείσα πράξη του Υφυπουργού Πολιτισμού αναφέρεται ότι «η απόφαση αυτή δεν αποτελεί άδεια κατεδάφισης την οποία χορηγεί το αρμόδιο Πολεοδομικό Γραφείο». Υπό τα δεδομένα αυτά, εφόσον δηλαδή οι προσβαλλόμενες εν προκειμένω πράξεις εκδόθηκαν κατά το άρθρο 329 παρ. 1 του ΚΒΠΝ, ενόψει της ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 υπουργικής αποφάσεως, που ενέκρινε την κατεδάφιση του επίδικου κτηρίου σύμφωνα με τα άρθρα 6 παρ. 10 και 14 παρ. 2 του ν. 3028/2002, είναι, απορριπτέος, ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, ο λόγος ακυρώσεως, ότι δεν προηγήθηκε η απαιτούμενη κατά τα ανωτέρω άρθρα του ν. 3028/2002 έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού.

17. Επειδή, προβάλλεται περαιτέρω ότι μη νομίμως εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες πράξεις καθ' ον χρόνον εκκρεμούσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας η αίτηση ακυρώσεως του αιτούντος κατά της ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/1954/14.10.2005 υπουργικής αποφάσεως που αποτελεί το έρεισμά τους. Ο λόγος είναι απορριπτέος διότι η εκκρεμής αίτηση ακυρώσεως κατά της ανωτέρω υπουργικής αποφάσεως δεν εκώλυε, πάντως, την έκδοση αδειών κατεδαφίσεως από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία του Δήμου.
18. Επειδή, κατά την έννοια των προαναφερθεισών διατάξεων του άρθρου 10 του ν. 3028/2002 (βλ. σκέψη 12), η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος έχει ως περιεχόμενο αφενός μεν τη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων των μνημείων και των λοιπών πολιτιστικών στοιχείων, αφετέρου δε τη δυνατότητα επιβολής γενικών περιορισμών ή ειδικών μέτρων για την αποφυγή οποιασδήποτε βλάβης, αλλοιώσεως ή υποβαθμίσεως των στοιχείων αυτών και του χώρου που είναι αναγκαίος για την ανάδειξή τους σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα. Οι σχετικές ρυθμίσεις αναφέρονται σε επεμβάσεις τόσο επί, όσο και πλησίον ακινήτου μνημείου. Επεμβάσεις επί ακινήτου μνημείου, οι οποίες είναι δυνατόν να επιφέρουν καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του, απαγορεύονται από τον νόμο, σε κάθε περίπτωση δε για την πραγματοποίηση επεμβάσεων σε μνημείο που δεν επιφέρουν τις ανωτέρω συνέπειες και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στην πιο πάνω απαγόρευση, απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του οικείου συμβουλίου. Ο Υπουργός Πολιτισμού προκειμένου να χορηγήσει την έγκριση (άδεια) εκτελέσεως έργου είτε επί είτε πλησίον μνημείων αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στα ακίνητα μνημεία, δηλαδή στα

αγαθά που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αρχαιολογικού νόμου. Η έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού αποτελεί την προϋπόθεση εκδόσεως των τυχόν απαιτούμενων για την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών λοιπών διοικητικών πράξεων και χορηγείται μόνον εάν, κατά την αιτιολογημένη κρίση της υπηρεσίας, το έργο ή η δραστηριότητα, είτε καθ' εαυτό είτε ενόψει των συνθηκών που υφίστανται στην περιοχή, δεν συνεπάγονται δυσμενείς επιπτώσεις στη διατήρηση, την προβολή και την εν γένει προστασία του μνημείου, αλλά και του χώρου που το περιβάλλει, και μάλιστα σε έκταση επαρκή για την ανάδειξή του (βλ.

ΣτΕ [168/2012](#), [3824/2007](#), [1580/2007](#)επτ, [3224/2006](#), [3454/2004](#)Ολομ. κ.ά.).

Από τις ίδιες διατάξεις του ν. 3028/2002 προκύπτει, εξ άλλου, ότι δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού για επεμβάσεις επί ακινήτων τα οποία δεν αποτελούν αρχαία εκ του νόμου ούτε έχουν χαρακτηριστεί νεώτερα μνημεία με σχετική διοικητική πράξη, λόγω μη συνδρομής των προς τούτο αναγκαίων προϋποθέσεων, και των οποίων εγκρίθηκε η κατεδάφιση δυνάμει των άρθρων 6 παρ. 10 και 14 παρ. 2.

19. Επειδή, όπως προεκτέθηκε, με την ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/75214/ 1954/14.10.2005 υπουργική απόφαση αφενός δεν χαρακτηρίσθηκε ως νεώτερο μνημείο το επίδικο κτήριο του 19ου αιώνα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 6, παρ. 1 περίπτωση β' και 4, του ν. 3028/2002, και αφετέρου εγκρίθηκε η κατεδάφισή του, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 10 του ίδιου άρθρου και της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του αυτού ως άνω νόμου. Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν κατά παράβαση του άρθρου 10 του ν. 3028/2002, καθ' ο μέρος αφορά το κτίσμα που δεν χαρακτηρίσθηκε ως νεώτερο μνημείο, είναι απορριπτέος, ως αβάσιμος. Εξ άλλου, ως προς τμήμα στη νοτιοδυτική πλευρά του κτίσματος, το οποίο, σύμφωνα με την αυτοψία που διενεργήθηκε από την 13η ΕΒΑ κατόπιν της 11/29.9.2004 πράξεως του ΤΣΜ, «πιθανόν ανάγεται στους χρόνους της Ενετοκρατίας» και το οποίο, ως εκ τούτου, ενδεχομένως αποτελεί αρχαίο εκ του νόμου, οι προσβαλλόμενες πράξεις τελούν, όπως προκύπτει από το περιεχόμενό τους, υπό την αίρεση ότι η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού είτε θα εγκρίνει την κατεδάφισή του, αφού διαπιστώσει αιτιολογημένα ότι πράγματι δεν πρόκειται περί αρχαίου, είτε θα λάβει τα προβλεπόμενα στο άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 3028/2002 μέτρα, εάν διαπιστώσει ότι το τμήμα τούτο χρήζει προστασίας. Συνεπώς, ο προβαλλόμενος λόγος περί παραβάσεως του άρθρου 10 του ν. 3028/2002 είναι απορριπτέος και κατά το μέρος που αφορά το τμήμα του επίδικου κτηρίου, το οποίο, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, «πιθανόν ανάγεται στους χρόνους της Ενετοκρατίας».
20. Επειδή, προβάλλεται ότι μη νομίμως με την προσβαλλόμενη 11126/5.12.2006 πράξη του Διευθυντή Πολεοδομικών Λειτουργιών του Δήμου Ηρακλείου τάσσεται δεκαήμερη αποκλειστική προθεσμία στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού προκειμένου να εκφράσουν τυχόν αντιρρήσεις τους. Ο

λόγος είναι απορριπτέος διότι, κατά την έννοια της πράξεως αυτής, οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού πρέπει να ασκήσουν την αρμοδιότητά τους εντός ευλόγου χρόνου, η δεκαήμερη δε προθεσμία που τάσσεται είναι ενδεικτική, αποτελούσα έντονη υπόδειξη, και όχι αποκλειστική.

21. Επειδή, ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ότι «είναι άκυρη η απαλλοτρίωση» του επίδικου ακινήτου είναι απορριπτέος διότι στρέφεται απαραδέκτως κατά της ανωτέρω πράξεως εγκρίσεως του ρυμοτομικού σχεδίου, κατά πράξεως δηλαδή που ούτε προσβάλλεται ρητώς ούτε θα μπορούσε να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλομένη.
22. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.